

ПЕТКО ИВАНОВ

Народният учител доцент Петко Иванов е първият наш хабилитиран преподавател в областта на методиката на математиката. Основател е и многогодишен главен редактор на списание „Математика и физика“, пряк наследник на което е списанието „Обучението по математика“. Петко Иванов е бил помощник-министър в Министерството на народната просвета, директор на Отдела за средно и институтско образование в Министерството на народната просвета, директор на Централния институт за усъвършенстване на учителите — София, ръководител на секцията по математика и физика към НИИОО „Тодор Самодумов“, ръководител на катедрата по методика на математиката, физиката и химията във Физико-математическия факултет на Софийския университет „Климент Охридски“, ръководител на катедрата по методика на математиката във Висшия педагогически институт в Шумен и др.

Роден е на **4 ноември 1896 г.** в с. **Къкрина, Ловешки окръг**, в бедно семейство. На 9-годишна възраст остава сирак и грижите по възпитанието и образованието му се поемат от неговите баба и дядо.

Начално образование получава в с. Къкрина, а основно — в Ловеч. Тук трудолюбивият младеж бързо привлича вниманието на учителите и те настойчиво го съветват да продължи образованието си в известната тогава Габровска гимназия. Там попада в средата на прогресивни младежи и става активен участник в нелегалните тесносоциалистически кръжоци. В тях Петко Иванов получава първата си марксистическа закалка и се запознава с комунистическите идеи.

През **1915 г.** идва в София, за да се запише да учи в университета. Но плановете му са осуетени. Той пренася нелегално от София в Ловеч Манифеста на БРСДП (т. с) и на парламентарната ѝ група против включването на България в Първата световна война. За тази дейност Петко Иванов е арестуван и осъден от военно-полевия съд. След излизане от затвора е мобилизиран в армията.

През **1918 г.** е приет за член на Партията в Ловеч. От началото на **1919 г.** е назначен за **начален учител** в родното си село, където основава партийна група и става неин отговорник. Включва се активно в дейността на Партията и още твърде млад е делегат на нейните конгреси: на първия през 1919 г., на втория през 1920 и на четвъртия през 1924 г.

През учебната 1919–20 година е студент в **Юридическия факултет**, а от есента на 1920 до лятото на 1923 г. — във **Физико-математическия факултет** на Софийския университет. През учебната 1921–22 година за първи път в историята на Физико-математическия факултет при избор на ръководство на **студентското академично физико-математическо дружество** спечелва листата на комунистите и той е избран за негов **председател**.

От **15 септември 1923 г.** до **28 септември 1929 г.** Петко Иванов учителства в Плевенската мъжка гимназия. Тук установява връзка с Окръжния комитет на партията и развива активна комунистическа дейност.

През учебната 1929–30 година е изпратен на едногодишна специализация в Париж. По време на специализацията си се ориентира към прогресивните за онова време тенденции в обучението по математика. Още тук у него се раждат идеи за няколко статии, свързани с решаването на уравненията в училище, които публикува от 1931 до 1937 г. Първата от тях — за **иррационалните уравнения** — той написва в Париж, като я подписва с псевдоним *Sigma* (вж. Списание на Физико-математическото дружество в София, 1931, кн. 2–3).

От **1 октомври 1930** до **1 март 1941 г.** Петко Иванов учителства в различни гимназии в София и няколко месеца в Плевен. Причина за местенето му от едно училище в друго е политическата му дейност, най-често свързана със защитата на ученици ремсисти. През **1931 г.** той е един от тримата основатели на **учителската профопозиция**.

От **март 1941 г.** до **април 1945 г.** Петко Иванов работи в Министерството на търговията, промишлеността и труда. След това преминава на работа в Министерството на просветата, последователно като **директор** на отдела за средно и институтско образование (до **май 1947 г.**), главен секретар (до **декември 1947 г.**) и помощник-министър (до **31 октомври 1950 г.**).

През учебните 1948–49 и 1949–50 година Петко Иванов е **хоноруван преподавател по методика на математиката** във Физико-математическия факултет на Софийския университет, а от **1 ноември 1950 г.** е редовен преподавател в същия. От **1950** до **1955 г.** преподавателите по методика на обучението по математика образуват **секция към катедрата по Висш анализ**.

През **1955 г.** Петко Иванов е избран за **доцент**, за **заместник-декан** на Физико-математическия факултет и за **ръководител** на новосъздадената **катедра по методика на обучението по математика, физика и химия**. Като зам.-декан работи до **1962 г.**, а като ръководител на обособилата се през **1963 г.** самостоятелна **катедра по методика на обучението по математика** — до пенсионирането си през **1968 г.**

Петко Иванов непрекъснато проявява грижи за укрепването на катедрата по методика и насочва вниманието на работещите в нея към най-актуалните методически проблеми. Особено ценни негови качества като ръководител са непримиримостта към недостатъците и умението да помага на младите хора. Научните интереси на доц. П. Иванов твърде рано се формират в областта на педагогическия фронт. Едва на 23 години той става учител и така силно се свързва с тази професия, че ѝ посвещава близо 60 години от своя живот.

Педагогическата творческа дейност на П. Иванов изиграва извънредно голяма роля за утвърждаването на материалистическите принципи в математиката и в обучението по математика у нас. Той беше на предните позиции през първите години след 9 септември 1944 г., когато се трасираха новите пътища за развитието на българското социалистическо училище, когато се разработваха новите цели и се по ставяха новите задачи на нашето училище, когато се пишеха новите учебници по математика и се утвърждаваха новите методи на обучение.

В областта на математическото образование научните интереси на доц. П. Иванов са съсредоточени в следните направления: цел и задачи на нашето социалистическо училище и на обучението по математика, политехнизма в обучението по математика, историята на математиката и на обучението по математика у нас, комунистическото възпитание и обучението по математика, ефективността на урока по математика, преговорът по математика, решаване на уравнения и тяхното място в училищния курс по математика, методите и формите на мислене в обучението по математика и др.

В много статии П. Иванов показва как потребностите на живота, икономическото, политическото и културното развитие са влияели на обучението по математика. В някои от тях за пръв път се прави цялостен анализ на съдържанието, методите и организацията на обучението по математика у нас от Първото българско царство до наши дни.

Актуални и днес проблеми се разглеждат в редица статии на П. Иванов, свързани с комунистическото възпитание на учениците чрез обучението по математика в средното училище. В тези статии се разкрива съдържанието на всяка една от съставките на комунистическото възпитание в обучението по математика — умственото, нравственото, естетическото възпитание и трудово-политехническото обучение.

Големи са заслугите на доц. П. Иванов за формирането и утвърждаването на становището, че обучението по математика не е аполитично и чрез него също може и трябва да се влияе върху формирането на марксистко-ленински мироглед.

Връхна точка в приносите на доц. П. Иванов за решаване на проблемите на обучението по математика са разработките му, свързани с политехнизма в обучението по математика. На този проблем е посветен хабилитационният му труд „По въпроса за политехнизма в обучението по математика в нашето общообразователно училище“, част от който е отпечатана в сборника „Политехническото обучение в общообразователното училище“, изд. на БАН, 1955 г. Като се използва съветският опит и се взема предвид действителността у нас, в този труд се разработват основните пътища за осъществяване на политехнизма в обучението по математика в нашите училища. Изхождайки от същността на политехническото обучение и от особеностите на математиката, П. Иванов стига до извода, че на обучението по математика не може и не трябва да се възлага задачата да запознава учениците пряко с принципите на основните производствени процеси, с природните закони, както и да развива у учениците умения и навици да си служат с най-общите оръдия на производството, защото ще се отклони от своя предмет. Но успешното обучение по учебните предмети, непосредствено свързани с производството, е немислимо без солидни знания по математика. С дейността си, свързана с внедряване на политехнизма в обучението по математика, П. Иванов показва как трябва да се използва съветският опит у нас и как трябва да се адаптират постиженията на прогресивната съветска педагого-методическа мисъл съобразно нашите условия.

Доц. П. Иванов е автор и на много други статии, свързани със съдържанието, методите и организацията на обучението по математика, поместени в „Списание на Физико-математическото дружество“ и списанията „Математика и физика“, „Обучението по математика“, „Математика в школе“, „Народна просвета“, „Училищна практика“ и вестниците *Работническо дело*, *Отечествен фронт*, *Учителско дело* и др.

Богатото научно наследство на доц. П. Иванов разкрива една система от негови дейности в областта на методиката на математиката и на математическото образование, която повече от половин век насочва обучението по математика у нас към прогресивно развитие. За многобройните статии на доц. П. Иванов по проблемите на обучението по математика акад. Л. Чакалов пише:

„Тези статии допринесоха за подобряване на обучението по математика у нас; много от тях не са загубили своята актуалност и днес.“

Петко Иванов създаде за първи път у нас пълен университетски курс по методика на обучението по математика и написа първия и все още единствен университетски учебник по методика на обучението по математика. В този учебник са отразени постиженията на съветската теория и практика в областта на математическото образование и натрупаният положителен опит у нас. Първата (общата) част на този учебник и особено разделите му, свързани с методите и формите на мислене в обучението по математика, получиха положителна оценка от авторитетни съветски математици методици.

Доц. П. Иванов е инициатор за създаването на списанието „Математика и физика“ и неговият пръв главен редактор (до 1971 г.).

Особено продължителна и плодотворна е неговата дейност в ФМД, БФМД, БМД и СБМ. Тази дейност започва още от студентските му години през 1921 г., като през 1938 г. той е секретар на настоятелството на ФМД, а през 1950 г. при прекратяване на дейността на дружеството е заместник-председател. През 1960 г. доц. П. Иванов е председател на акционния комитет за възстановяване на ФМД, а на 15 декември 1960 г. след учредителното събрание на БФМД е избран за председател на централното му ръководство. От 1963 г. той е избран за почетен член на БФМД и до края на живота си работи най-активно за него и за БМД и СБМ.

За плодотворна научна, преподавателска и обществена дейност доц. П. Иванов е награден с много ордени и медали: „Народен орден за гражданска заслуга“ IV степен, „9 септември 1944 г.“ III степен, „Народен орден на труда — сребърен“, два ордена „Кирил и Методий“ I степен, „Народна република България“ и др. Удостоен е с високите звания „Заслужил учител“ и „Народен учител“. Признат е за активен борец против фашизма и капитализма.

Целият живот и научноизследователската дейност на доцент Петко Иванов са прекрасен пример за беззаветна служба и всеотдайност на математическото образование в България.

ПУБЛИКАЦИИ НА П. ИВАНОВ

а) Статии с историческа тематика

1. Исторически бележки върху обучението по математика в България. Юбилеен сборник на Физико-математическото дружество, 1939.
2. Математиката в служба на живота. Бодра смяна, 1951, бр. 6
3. Девети септември и обучението по математика в България. Сп. Математика и физика, 1959, кн. 4.
4. За преподаването и развитието на математиката в България. Сп. Математика и физика, 1964, кн. 1 и 2.
5. Развитие школьного математического образования в Болгарии за 20 лет (1944—1964). Сп. Математика в школе, 1965, кн. 2.
6. 50-годишнината на Октомврийската социалистическа революция и средното образование по математика и България. Сп. Математика и физика, 1967, кн. 4.
7. Вторият конгрес на българските математици — Обучението и историята на математика пред този конгрес. Сп. Математика и физика, 1967, кн. 6.

8. Двадесет години методика на обучението по математика в Математическия факултет при Софийския университет. Сп. Математика и физика. 1969. кн. 4.
9. Двадесет и пет години народна власт и обучението по математика в нашите средни училища (съавтор) Сборник статии: Сп. Обучението по математика 1944 — 1969. София, Народна просвета, 1970.
10. Обучението по математика в условията на 30 години народна власт (съавтор). Сп. Обучението по математика, 1974. кн. 4.
11. Осемдесет години Физико-математическо дружество в България (съавтор). Сп. Обучението по математика, 1978, кн. 3.
12. Двадесет и пет години с лице към проблемите на методиката на обучението по математика у нас (съавтор). Сп. Обучението по математика, 1982, кн. 6.

б) Статии, свързани със съдържанието, методите и организацията на обучението по математика

1. С какво сътрудничи математиката за постигане целите на средното училище? Списание ФМД, 1930—31, кн. 7—8.
2. Върху решаването на ирационални уравнения. Списание ФМД, 1931, кн. 2—3.
3. Върху приложението на теоремите за преобразуване на уравнения. Списание ФМД, 1933, кн. 6—8.
4. Върху темите за писмен зрелостен изпит по математика. Списание ФМД, 1934, кн. 3—4.
5. Мястото на уравненията от първа степен с едно неизвестно в обучението по алгебра. Списание ФМД, 1936, кн. 9-10.
6. Един начин за решаване на определени системи уравнения, в които е дадено отношение на неизвестните. Списание ФМД, 1937.
7. Какви трябва да бъдат новите учебници по математика? Учителско дело, бр. 70, 29 август 1950 г.
8. Идеино-политическото възпитание в уроците по математика. Народна просвета, 1951, кн. 9—10.
9. Осъществяване на комунистическо възпитание чрез обучението по математика в средното училище. Списание ФМД, 1952, кн. 1.
10. Повторението в обучението по математика. Училищна практика, 1953, кн. I.
11. По въпроса за политехнизма в обучението по математика в нашето общообразователно училище. Сб. „Политехническо обучение в общообразователното училище“, БАН, 1955 г.
12. Политехническото обучение и обучението по математика у нас на нов етап. Сп. Математика и физика, 1958, кн. 6.
13. Учебникът по алгебра за седми клас Сп. Математика и физика. 1958, кн. 1
14. Методическо упътване за работа с новия учебник по планиметрия за 7-ми клас. Сп. Математика и физика, 1958, кн. 3.
15. По някои въпроси за неравенствата в средните политехнически училища. Сп. Математика и физика, 1960, кн. 6.
16. Възпитанието решава много неща. Народна култура, бр. 1. 1 април 1961 г.
17. Из опита преподавания математика в средних политехнических школах НР Болгарии. Математика в школе, 1962, кн. 4.

в) Учебници и други учебни пособия

1. И аз мога да смятам. София, 1940.
2. Ръководство за зрелостен изпит и преговор по алгебра в VIII клас (съавтор). София, 1949.
3. Алгебра за III клас (съавтор). София, 1946.
4. Геометрия за III клас (съавтор). София, 1946.
5. Учебник по алгебра и систематичен сборник от задачи за IV клас (съавтор). София, 1946.
6. Геометрия за IV клас (съавтор). София, 1947.
7. Систематичен сборник по геометрия. София, 1948.
8. Методика на обучението по математика (последно V издание). София, 1965.
9. Ръководство за преговор по математика. София, 1950.
10. Планиметрия за IX клас (съавтор). София, 1950.
11. Планиметрия за I-ви задочен курс на електротехникумите (съавтор). София, 1953.
12. Планиметрия за II задочен курс на електротехникумите (съавтор). София, 1953.
13. Планиметрия за I-ви курс на техникумите (съавтор). София, 1955.
14. Алгебра за VII и VIII клас на вечерните училища (съавтор). София, 1961.
15. Алгебра за VII клас на средните политехнически училища (съавтор). 1965.
16. Планиметрия за VII клас на средните политехнически училища (съавтор). София, 1965.
17. Ръководство за кръжоци на ученици от IX—XI клас (съавтор). София, 1966.
18. Алгебра за 6. клас (съавтор). София, 1969.

Йордан Кучинов, Иван Ганчев